

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Observatoriulu ese de doue ori in septimana, merciala si sambata.

Prestulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singlaratici se dau câte cu 10 cr.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 76.

Sibiu, 22/4 Octobře 1879.

Anulu II.

Budapēsta — Bucuresci.

Diarele din Bucuresci cu „Romanulu“ in frunte anuntiasera mai deunadi venirea in capital'a Romaniei a domnului Ujfalussy, prefectu in comitatulu Severinului, limitrofu cu Valachi'a mica, la care ungurii isi formulédia dreptu istoricu de possessiune de inainte cu vreo 600 de ani, sub titlu de Banatulu Severinului, pe care'lu ocupase in secolulu trecut si imperatulu Carolu VI de joi până mai apoi. Dn. Ujfalussy si-a petrecutu câteva dile prea bine in Bucuresci si pe aiea, a datu visita si d-lui presedinte alu camerei, care ia intors'o indata, precum ceru legile stricte ale buneicuviintie între ómeni de rang si de positiune inalta. Dn. Ujfalussy nu este vrasmasiu alu natiunei romanesci si ne place a crede, că nici nu ar potea se fia, pentru că si domni'a-sa este vitia de romanu, ne cunósce si limb'a binisioru. Dn. prefectu inse nu a potutu se mérga la Bucuresci numai asia, pentru flori de maru, din o simpla distractiune, tocma acuma, candu acasa la prefectur'a sa nu'si vede capulu de multele afaceri. S'a intemplatu inse, că din personalulu superioru dela ambasada austro-ungarésca mai nici-unu functionariu se nu cunósca limb'a nóstra, cá cu ajutorulu ei se póta veni in contactu mai de aprópe cu romanii, si totusi lips'a de a o cunósce bine este chiaru acuma fórte simtita. Dn. Ujfalussy in positiunea sa eminenta de prefectu ar fi in stare se faca gubernulu unu mare servitiu, mai mare chiaru decâtu br. Szentkeresztii.

Se mai afla inse si alti ungureni de distinctiune, carii mergu si vinu cá nici-odata mai inainte între B.-Pest'a si Bucuresci, nu pentru altu-ceva, ci numai cá se faca cunoscintia cu cei mai de frunte barbati de statu ai Romaniei. Alta dorere de capu nu au, ci numai cátu imitédia pe archiducele Albrecht, a carui visita caldúrsa la Sinai'a le camu turburase somnulu. Asia „Pesti Napló“ cu br. Ivoru Kaas in frunte, a trimisu pe foiletonistulu seu (subscriu Dr. Th—y L—s) la Bucuresci, cá in societate cu dn. Szekulisz directorulu „Daciei“ se faca cunoscintie interessante. In fine inainte de plecarea „au cerutu audientia“ si la dn. Titu Maiorescu; dara o servitóre secuicencia necunoscundu'i a disu unguresce cátra servitoriu: „Se ia draculu pe atáti venetici cáti mai

deschidu usile domnului.“ Dupa acestu complimentu secuiescu inse dn. Maiorescu ii primi fóra nici-o greutate. Foiletonistulu unguru admira locuinti'a frumoasa si curata, cumu si bibliotec'a dlui Maiorescu, dupa aceea descrie pe largu conversatiunea „interessanta“ ce avura, a carei thema principale a fostu atentatele de magiarisarea romanilor din Transilvani'a etc., pentru care dn. Maiorescu mustrá in termini prea seriosi pe magiari; éra Th—y se apará totu numai cu ciangaii din Moldov'a, cá-ci altu-ceva nu sciá se mai incurce. Cu tóte acestea elu afla, cá romanii din Romani'a se topescu de mult'a dragoste fratiésca ce simtu cátra magiari si dau se pricépa, cá romanii ardeleni cu portarea loru le facu neplaceri. Dara pe dn. Maiorescu ilu afla mare contrariu la totu ce se dice autonomia, si altele cá acestea, care se potu citi in aristocraticulu „Pesti Napló“ Nr. 230 din 24 Septembře a. e., in acelasu Nr. in care br. Kaas isi incepe primulu seu asia: „Brutalitatea devenitu in Ungari'a sistema gubernamentale,* si termina cu sententi'a latina: Dela capu se inpute pescele.

Daco-romanismulu si Magiarismulu. Dela unu timpu incóce alu doilea diariu aristocraticu „Magyarország“ din B.-Pesta isi tine si elu unu corespondente in Bucuresci. Din epistolele aceluia se vede, cá baiatii cu cari are a face, ii léga de nasu diverse secrete de ale loru, pe care densulu le si trimite caldisióre la B.-Pest'a. Cine cunósce bine pe „baiatii“***) din capital'a Romaniei, ne va crede noue, cá aceia sunt in stare se intórca capulu chiaru si la ómeni seriosi, sau cum dicu ei, se'i bage in draci, se'i scóta din cumpetu. Pe corespondentele magiaru ei l'au ametitu si inbetatu cu totulu, pentru-cá între multe alte „palavre“, éta ce scrie densulu domniloru sei: D-vóstra nu cunósceți de locu pe romani si Romani'a, éra in cátu iati cunósce, sunteti fórte reu informati.

Idealulu celu mai placutu alu romanilor este Daco-romani'a loru. Ei au suferitu multu dela muscali, si totusi se tineti minte, cá in resboiulu

*) A brutalitás Magyar-Országön kormány rendszerévé lön.

**) In Munteni'a numirea de baiatu se dá de comunu si la tineri dela 18 până la 25 de ani, pe carii noi dincóce de munti ii numimu junisiori, junisiani, juni, fetiorandri si fetiori.

patricianu si se fia de vreo confessiune religiósa din cele privilegiate (religio recepta). Pentru-cá se ajunga unu romanu la rangulu de consiliariu si cancelariu, precum au ajunsu unu Mehesi, unu Stef. Costa, mai apoi unu Sam. Popu, unu Pacurariu (Juhász), trebuia se se fia intemplatu ceva extraordinariu pe la cabinetu si la Cancelari'a de curte din Vien'a, adeca cam precum an ajunsu cá se vedemu cá s'a intorsu rót'a de 10 ani incóce.

Nepotemei lui Budai 'ia fostu lene se scria macaru o genealogia si biografia séca dupa mórtea unchiului loru. Noi scimu atáta, cá repaosatulu in d-nulu a fostu fiu de preotu si nobile.

Preotulu Budénu, parochu in comun'a Cícmeu, din comitatulu Hunedórei pe valea Murasiului, au avutu 10 prunci, adeca: 1) Joanu, carele studiase mai antaiu in Blasiu de unde pare cá a fostu tramisu la cursulu de theologia in Leopole (Lemberg), cá-ci si in seminarulu de acolo se tramitea odinóira. Acestu Joanu a remasu in Leopole, unde invetiandu limbi, si aplicatu la gubernulu Galitiei, ajunsu la rangulu de consiliariu, lasá pe urm'a sa prea interessantele scrieri lexicografice si poetice, dintre care cele mai multe se afla astadi in proprietatea academiei romane din Bucuresci, pentru-cá ardelenii pu leau sciutu pretiui. 2) Aronu, secretariu la tesaurariatu, ajunsu la betranetie in pensiuine si in acésta conditiune man'a drépta a episcopului Vasilie Moga in tóte afacerile mai grele a le diecesei sale, mai alesu facia cu gubernulu, cu cancelari'a transilvana, cu cabinetulu din Vien'a, cu diet'a, si in tóte cele interconfesionali, pre cátu timpu bietulu episcopu in acelea inpregiurari nu avea pre nimeni din coreligionarii sei capabile de a portá o péna cá aceea, precum nu avuse nici succesorulu seu in anii de antai, ci trebuia se ia in serviciulu seu câte o pena luterana sau de rom.-catholicu, mai alesu sasu, ceea ce lui Moga nici-decum nu'i convenia se faca. 3) Antonie, fostu functionariu la magazinele de sare dela Aradu, care avuse si elu unu fiu anume Carolu, fostu oficeru la ulani, mai tardiu totu functionariu la magazinele dela Oradea mare. 4) Petru fostu

Austro-Ungariei cu Russi'a regimentele romanesci nu se voru bate alaturea cu brigadele austro-unguresci, ci alaturesa cu cele russesci, cu alu caroru ajutoriu au se castige Transilvani'a cu câteva comitate din Ungari'a si cu Bucovin'a. Apói vedeti bine, cá ei se tinu frati si nepoti ai italianiloru, cu cari s'au intielesu, cá pre candu armat'a italiana va navalí asupra monarchiei nóstre, se tréca si romanii incóce. Romanii inse mai au si altu planu: a recastiga Basarabi'a cu ajutorulu Austro-Ungariei. Voi rideti in B.-Pest'a si tineti aceste planuri numai de fantasii romanesci; evenimentele inse au se ve bage cátu mai curendu mintile in capu. Valachii au se'si puna la licitatiune armat'a loru, care se va bate alaturea cu celu ce le va da mai multu.

Corespondentele afla, cá acelu idealu si acele dorintie ale romaniloru nu sunt de condamnatu, cá-ci ele curgu din natur'a lucrurilor; tocma pentru aceea inse elu róga si conjura pe gubernu, pe dieta si pe toti magiarii, cá se nu'si mai faca scrupolu din legile internationali, ci se'si faca legi private numai dupa cum le dictédia interessele loru. Deci se se apuce de magiarisarea generale si definitiva a tuturoru romaniloru fóra nici o esceptiune, si daca acestu scopu nu se póte ajunge prin scóle, se ia in ajutoriu si armat'a, forti'a fisica asia, cátu pre candu voru veni trupele romanesci, se nu mai afle nici-unu pitioru de romanu in Transilvani'a si Ungari'a!

Ací apoi corespondentele minte una dicundu, cá ministerulu Braténu romanisédia pre toti ciangaii si neciangaii, pe tóta lumea. Totu-odata elu se bucura fórte, cá ostenelele d-lui Boerescu nu aru fi avutu nici-unu resultatu bunu pe la curtile europene, cá jidovii aru fi pacalitu reu pe romani, si cá ministerulu actuale, heterogenu cum este compusu, are se cadia cu sgomotu; in fine cá si cestiunea Arab-Tabiei face griji mari Romaniei.

Cine voiesce se aiba probe si mai multe de amicitia romano-magiara, se nu'si pregete a le cauta in „Magyarország“ Nr. 268 din 28 Septembře a. e. pe column'a a dou'a, precum si in alte diarie. Noi aflamu de prisosu ori-ce comentariu la ele. Totu ce amu avea se adaogemu din partea nóstra ar fi, cá nici-odata in viéti'a nóstra nu amu veditu pe romanii Transilvaniei etc. mai decisu a'si conserva nepangarita nationalitatea si limb'a

Foisior'a „Observatoriulu“.

Secretariulu Aronu Budai alias Budénu.

Academii'a romana a luatu tóte mesurile cá se asiedie cátu mai curendu monumentulu lui Alesandru J. Papiu, astrucatu langa un'a din bisericile romanesci suburbane dela Sibiu, edificata in secolulu trecut, pe candu era preste putintia a avé biserici de ritu orientale in laintrulu fortificatiuniloru cetatiei. Dilele trecute mergendu cu unu amicu se luamu situatiunea in mai de aprópe consideratiune, amicul nostru propeopulu ne reflectá si la mormentulu lui Aronu Budai, strimtoratu între paretele biserice si între incintea (stoboru, palantulu) de cátra strada, éra cá semnu cá este acolo ingropatu, nesce arbusti (malini?) crescuti pe mormentu.

Ma sagetatu la ánima candu am veditu acea batjocura ce cade in capulu consangeniloru repaosatului si mi-am adusu aminte între altii, de mormentulu lui Petru Maioru repaosatu in Bud'a, pe care cautandu'lu in Aug. 1839 cu revisorulu de carti, mai tardiu canoniculu Aronu, in cimenterulu unde ni s'a spusu cá pausédia, nici de urma nu 'iam datu. Precum Petru Maioru, asia si Aronu Budai a datu cátu a traitu, a lasatu si prin testamentu averea sa la nepoti si nepóte, cá-ci casatori'a sa fusese stérpa.

Cine a fostu acelu Aronu Budai? Elu a fostu in dilele sale pentru Transilvani'a ceea ce este in dilele nóstre unu secretariu de statu in ministerulu finantieloru, cu acea distinctiune inse, cá astadi secretarii esu din tóte tufele, candu din contra, inainte cu 50—100 de ani a inaintá la rangulu de secretariu in gubernu sau la tesaurariatu, presupunea cá a servitu cineva celu puçinu 25 de ani in functiuni inferioari, éra daca a fostu romanu, au avutu a suferi persecutiuni si denuntii diverse in tóte stadiile prin care trecea; in totu casulu inse trebuia se fia fostu descinsu din vreo familia nobile, sau celu mai puçinu de cetatiénu (Bürger) liberu

maioru la unu batalionu de grenadiri, a picatu cá omu in tóta virtutea, in una din bataliile austro-francesci, nu se scie in care, cá nici atáta memoria nu i s'a conservatu bravului ostasiu. 5) Nicolae, functionariu la salinele dela Uiór'a (Fortaréti'a noua), care avu unu fiu Andreiu si 2 fiice, Veronica maritata cu Joanu Bota cantoru in Aradu, si Mari'a maritata cu Teodoruti comerciante in Hondolu. 6) Josifu, in loculu tata-seu parochu in Cícmeu, care avu 3 fii, Joanu parochu totu acolo, Nicolae cantaretiu, Josifu invetiatoriu, apoi notariu in comun'a Berii. 7) Solomonu, preotu in Homorodu; fiulu acestuia preotu in Turdasiu. 8) Mari'a, soci'a parochulu Balomiri. 9) Sofi'a, soci'a preotului Iliesiu din Orasteia. 10) Dina, soci'a baiasiului Georgie Borca din Hondolu.

Mai sunt in dilele nóstre preoti romanesci, binecaventati cu multime de prunci, si totusi ii dau pre toti la scóle, luptandu, scie D-dieu cu câte greutate, pentru-cá precum dice poporulu, „se faca ómeni din ei.“ Aronu Budai inse a fostu de 84 de ani candu a repausatu in 29/17 Martiu 1847*), prin urmare s'a nascutu in a. 1763 adeca inainte cu 116 ani, in dilele Mariei Teresiei, pre candu scólele din Blasiu abia se infintiasera si baiatii invetiá se scria cu betsióre pe nasipulu din piatia, éra érn'a in nea. Daca educatiunea tinerimei este inpreunata si astadi cu greutate, se judecamu cum a trebuitu se lupte parochulu din Cícmeu inainte cu 100 de ani, pentru cá se'si tina siete fetiori pe la scóle asia, in cátu din unulu se se aléga consiliariu guberniale, altulu secretariu la departamentulu finantieloru, unulu maioru in armata, doui functionari civili si doi preoti.

Daca insurgentii unguri nu aru fi datu flacariloru in Martiu 1849 partea cea mai mare din archivulu diecesanu asediatu in resiedinti'a de atunci strad'a Cisnadiiei Nr. 7., — chronicarii nostrii aru avea ocasiune de a cunósce ce a facutu A. Budai pentru clerulu si poporulu gr-

*) A se vedé scurtulu necrologu in „Organulu luminarei“ Nr. 14 din 5 Aprile 1847.

romanésca curata, cá tocma de cinci luni incóce, si nici-odata magiarismulu nu a facutu unu fiasco mai mare decâtu atunci candu au crediutu, cá se voru afla romani cá se'si vendia limb'a si demnitatea nationale pentru câte 60 cruceri pe di, pentru acea simbria de proletari flamendi, sau si pentru câte 50 fl. numiti subventiune, dati inse la popi recomandati ministrului prin subprefecti, totu din pungile romaniloru.

In câtu pentru pacalitur'a jidovésca, apoi chiaru evenimentele dilei dau de minciuna pe corespondente. Romanii nepreocupati potu se fia fórte indultiti cu rezultatulu emanciparei jidovesci. Restulu remane la viitoriu, la poterea de viétia, la prudenti'a si energi'a natiunei.

Mesur'a tiranica si nerusinata, ceruta de càtra corespondente spre a magiarisa pe natiunea romana, se va sfarma si nimici lovita de atotopotentea opiniune publica a Europei civilizate.

Transilvani'a.

Sibiiu, 1 Oct. n. Observandu noi cá publiculu incepe a se interessa éra de afacerile asociatiunei transilvane, pana se ésa Analile sale la 1 Ian. a. v., noi continuamu a mai publica si in aceastea colonne unele acte de ale ei, intre altele si:

Ratiociniu

despre perceptele si erogatele cassei „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu“ pro 1878/9.*

Intrate

	fl.	cr.
La adunarea generala a XVII tinuta in Simleu la 4 si 5 Aug. 1878 au remasu in restu	70725.36	1/2
In anulu curente 1878/9 au intratu:		
Taxe dela membrii fundatori si ordinari	2295.—	
„ „ „ ajutatori si alte oferte . . .	254.50	
Pentru diplome . . .	40.—	
Interese dela osebite Obligatiuni de statu si actii de institute publice . . .	2919.58	1/2
S'au scosu din cass'a de pastrare capitalu si interes. decadiute . . .	666.85	
S'au elocatu successive de nou in cass'a de pastrare la „Albin'a“ . . .	766.85	
Pentru o obligatiune ungunena sortata . . .	104.—	
S'au cumperatu una obligatiune urbariala transilvana . . .	105.—	
Pentru esemplarie vendute din foi'a asociatiunei din anii trecuti . . .	12.—	
Prenumeratiune la foi'a asociatiunei dela adunarea gen. din anulu trecut pana la finea lui Decembre 1878 . . .	8.—	
Fundatiunea Tofaléna . . .	1236.14	
Sum'a intrateloru . . .	79133	29

*) Tiparitu in foi separate, inpartitu la membrii adunarei generale, luatu in revisiune si incuviintiatu. Ilu reproducemu si noi in prescurtare pentru acei membrii si lectori, carii n'au participatu la adunarea generale, nici la cele partiali. Red.

resarítenu. Barbatu inaltiatu mai pre susu de tóte certele theologice, inspiratu numai de ferbintea dorintia a emanciparei nationale, a participatu in modu activu, la redactarea toturoru petitiuniloru subscise de cei doi episcopi din Blasiu si Sibiiu spre scopulu acesta, in anii 1834, 1837, 1842. Éra ce a fostu Aronu Budai pentru tenerimea romanésca in Sibiiu, cá si nemuritorulu Ladislau Vaida in Clusiu, se spuna cáti mai sunt din ei in viatia, despre consiliulu parintescu, de ajutoriu materiale si de recomandatiunile venerabilulu Nestoru alu timpulu si seu.

Romani, conservati memori'a facatoriloru vostrii de bine, feriti-ve a cadé in pecatulu ingratitudinei. Voi ve aveti viati'a dela betrani, éra acestia continua a vietui intru voi. Aronu Budai nu a fostu literatu si scriptoru, péné sa inse a campanitu de parte pe a multoru literati, binefacerile sale s'au manifestatu in liniastea unei cancelarii, dara totu-deauna in modu practic si durabile. Faceti apellu la natiune, cá cu ocaziunea ridicarei monumentulu pentru Papiu, se asiediati una cruce modesta si de asupra osementeloru lui Aronu Budai. Cruce am disu, din cauza cá elu in viati'a sa portat-au cruce grea, de si nevediuata, pentru multe mii de romani.

Au mai remasu totusi inca si unele cruci vedite de a le secretariulu de finantie Aronu Budai. Acelea sunt asiediate pe turnulu si inlaintrulu bisericeii dela Cicmeu, unde inainte de acésta cu 38 de ani se facuse biserica noua, parte mare cu spesele fericitulu Budai si cu ajutorulu lui Contiu, totu romanu de origine din aceeași comuna, fostu directoru de poste (Postmeister) in Orasteia. Spesele la acea biserica l'a costatu câteva mii; elu simti bucuria cerésca, candu ajunse cá in vér'a anulu 1841 se o védia santita si dedicata servitiulu dumnediescu. Budai era omu religiosu, fara a fi bigotu.

Et hoc nos ei posuimus monumentum.

1 Octobere st. n. 1879.

G. B.

Esite:

Secretariulu I. remuneratiune pentru redac. foiei asociatiunei „Transilvani'a“ 1878	400.—
Secretariulu II. din onorariulu anuale . . .	300.—
II. pentru acoperirea speseloru cancelariei . . .	100.—
Remuneratiunea cassariulu . . .	200.—
„ „ „ bibliotecariulu . . .	60.—
Unui scriitoriu . . .	150.—
Chiria pentru localitatea cancelariei . . .	100.—
Pentru carti cumperate pe sém'a bibliotecei	62.50
Spese extraordinarie. Din aceste s'au datu si unu ajutoriu de fl. 50 tecniculu Em. Popoviciu in Vien'a . . .	133.10
Stipendii s'au impartitu . . .	1110.—
Ajutoriu pentru scóle misere . . .	500.—
„ „ la sodali si invetiacei de meseria . . .	400.—
Servitoriulu cancelariei . . .	180.—
Capitaluri scóse din cass'a de pastrare . . .	—.—
Banii elocati successive de nou in cass'a de pastrare . . .	766.85
Directiunile despartimenteloru cercuali au retienutu din sumele intrate la acelea . . .	139.30
Obligatiunea sortata, si banii cu care s'a cumperatu alta obligatiune ad Nr 8 si 9	180.60
Spese de caletoria a amplotiloru, cari au participatu la adunarea din anulu trecut	83.96
Spese de caletoria pentru membrii sectiuniloru	174.38
Anticipatiune redactiunei foiei pana la finele anulu 1878 . . .	160.—
Sum'a esiteloru . . .	5200.69

Detragéndu erogatele remanu la adun. gen. a XVIII. 73932.60

Specificatiunea acestui restu:

In bani gat'a: bancnote, argintu si meruntu	650.28
In 9 libelle de cass'a de pastrare „Albin'a“	10339.28
„ 48 actii de ale bancei gen. „Transilvani'a“	—.—
„ 6 „ institutulu „Albi'a“ . . .	540.—
„ 4 obligatiuni de Lotteria ex 1860 . . .	—.—
„ 43 „ „ statu unificate . . .	—.—
„ 1 „ „ statu vinculata . . .	—.—
„ 115 „ urbariali transilvane . . .	—.—
„ 8 „ ungunene . . .	—.—
„ 1 „ bucovinene . . .	—.—
26 prioritati ale drumulu feratu trans. I . . .	—.—
„ 2 actii de drumulu feratu trans. . .	57541.50
Sum'a restulu de dincolo . . .	73932.60

Titlulu fonduriloru.

Fondulu Asociatiunei . . .	66489.20
Fundatiunea comerciant. Nicolae Marinoviciu din Reghinu . . .	2417.50
Fundatiunea anonima din fostulu comitatu „Doboca“ . . .	1104.50
Fundatiunea Radu M. Riureanu . . .	525.—
„ studentulu V clasa gimn. M. Dion., Bosiota Motiu-Dembulu din Abrudu . . .	487.83
Fundatiunea despartimentulu cercualu XVII (Reghinu) pentru infiintirea unei scóle nationale . . .	161.59
Fundatiunea Galiana . . .	1249.77
„ anonima „Brasiovu“ . . .	261.07
„ scolaru Tofaléna . . .	1236.14
Sum'a de-asupr'a . . .	73932.60

Bilantiu:

In anulu trecut au remasu in restu	70,725 fl.	36 1/2 cr.
In anulu acesta au intratu . . .	8,407	92 1/2 „
Sum'a cu restulu din anulu trecut	79,133 fl.	29 cr.
Cheltuielile au fostu . . .	5,200	69 „
Detragéndu acestea erogate remane la adunarea gen. a XVIII in restu . . .	73,932 fl.	60 cr.
Combinandu restulu din anulu trec. cu celu din anulu curente, se arata unu adaosu de . . .	3,207 fl.	23 1/2 cr.

Active:

La despartimentulu XXI Sighisiór'a . . .	42 fl.	25 cr.
La tecniculu Basiliu Michailu Lazaru . . .	260	„ — „
La silvanistulu Pinteá Ternovianu . . .	60	„ — „
La ascultatoriulu de filosofia Teod. Ceontea . . .	50	„ — „
Sum'a activeloru . . .	412 fl.	25 cr.

Deposite:

Fondulu comitet. nationalu din 1861	} interese- 449 fl. 94 cr. le de unu anu nu 400 „ 93 „ sunt so-
„ pentru eternizarea lauriantulu poetu Andreiu Muresianu . . .	
Fondulu depusu de inteligenti'a districtulu „Cetea de pétra“ . . .	
Sum'a depositeloru . . .	887 fl. 82 cr.

Sibiiu, 2 Octobere st. n. Dupa ploile de inainte cu 2 septemani urmara câteva dile reci, in câtu poteai suferi vestmentu grosu; pe la locuri mai asiediate cadiuse si ceva bruma, fóra a lasa urme de stricatiune. Acuma avemu cele mai frumóse dile de tótna, in câtu dela 10 óre inainte se simte caldura de véra. Mai multe familii pléca la culesu de vii si la cura de struguri. In regiunile transilvane pe unde sunt vii, culesulu se va incepe la 4/16, in partile meridionali ale Ungariei la 1/13 Octobere. Dupa ploi caldur'a ce urm'a a subtiátu bine coj'a struguriloru si partile zacharóse sunt mai simtite.

Preste totu pe unde a ploatu, semenaturile de tótna se facu barbatesce. Pretiurile cerealieloru din piati'a nóstra le arataramu si in Nr. 74 din 15/27 Sept.; éra de atunci mai nu s'au schimbatu.

Reclamatuniile asupra deseloru neregularitati dela calea feratu nu mai incéta. Amu ajunsu cá neregul'a se fia regula si acésta esceptiune. In anotimpulu celu mai frumosu, in lipsa totale de ploi indelungate, de torente si exundatiuni, eramu dedati se citimu pe tabla intardieri de câte 20 pana 30 minute, amu ajunsu inse, cá in 29 Sept. trenulu se intardie 2 óre. Intardieri se intempla si pe airea, inse fórte raru si in casuri cu totulu extraordinarie.

(Calamitatile la posta.) Ne vinu si noue reclamatuni nenumarate din cauza cá se ia pe la mai multe locuri porto indoitu si chiaru in patratu; si ne am informatu. Caus'a principale se afla in conventiunile internationale inchiaiete intre diverse staturi, éra a dou'a in gros'a ignorantia a mai multoru functionari carii se afla in certa permanenta nu numai cu geographi'a generale, ci chiaru si cu topographi'a tieriei lor; éra fiinduca sunt pedepsiti aspru pentru erori, ei de frica iau mai bine porto indoitu sau si inpatratu. Esista si conventiune noua, generale, inchiaieta intre mai multe staturi, dara inse nu o cunosc multi, nici unii functionari, apoi publiculu celu mare nici cá visédia de ea. Pentru publiculu nostru insemnamu asta-data numai urmatóriele:

Daca ai a face cu mai multe tieri, buna-óra cá comercianté ori literatu, cumpara'ti tarifa postei esita pe a. c. 1879 cu 20 cr. si o studiédia.

In laintrulu monarchiei nóstre porto la scrisóre simpla e 5 cr., daca inse o pui neplatita, pedepsesi pe adresatulu primitoriu, care daca vrea se o citesca, platesce indoitu, 10 cr., sau cá ti-o refusa cá unu pasquili si atunci nu ti-ai ajunsu scopulu.

Mai greu ne este a intretiné corespondenti'a cu Romani'a. Las' cá tarifa postei si a telegrafiei romanesci este fórte exagerata in comparatiune cu ale altoru staturi, dara apoi cursele sunt inpartite dupa zone. Asia de ex.: Din Bucuresci pana la Brasiovu, Sibiiu, Blasiu si pana in Murasiu platesci porto simplu 15 centesime si dela noi incolo 5 cr. Din contra dela Clusiu si din alte puncte din a dou'a zona, porto simplu este indoitu, adeca 10 cr., si daca nu ai pusu 10, iti ia in Bucuresci 55 centesime, care facu in moneta de auru 22 cr. v. a. éra in bilete hipotecarie 25 cruceri v. a. si asia mai departe, in acésta proportiune. — Mesageriile (pachete etc.) in Austro-Ungari'a au porto regulatu dupa greutati si distantie si este mai eftinu decâtu odinióra. In Romani'a nu'i mai sci dá de capetaiu; apoi la sigilarea pacheteloru atátea metode cáti expeditori. Asia este si cu recomandarea scrisoriloru: unii oficiali si speditori ceru se le pui 3, altii 5 sigile, altii te lasa si numai cu câte unu sigilu, precum s'a introdusu si la noi de antierti incóce cá regula, adeca la scrisori recomandate, in care se nu fia bani, unu singuru sigilu.

Cu asia numitele carte sau bilete de corespondentia este éra o mare secatura. Pe cele din Romani'a se vedu tipariti 5 bani, daca inse va veni, fia si numai pana la fruntarie, de ex.: Turnu-rosiu, Predealu etc., trebue se mai puna 5 bani, cá de nu, primitoriulu platesce 20 bani. Asia si pe cele de aici stau tipariti 2 cr., dara trebue se mai lipesci 2 cr., daca vrei se mérga in Romani'a. Decátu asia, mai bine cassate din comunicatiunea internationale, cá se nu devina unu mijlocu de a exploata pe publiculu ametitu de atátu amaru de conventiuni, tarife, regulamente.

La diariile politice din Romani'a platimu aici regulatu porto indoitu, adeca câte 2 cruceri v. a. preste marc'a sau timbrulu platitu in Romani'a, de unde urmédia, cá de ex. unu diariu ce ese in 300 Nri pe anu, pre noi ne mai costa preste abonamentu inca 6 fl. v. a., care facu 15 franci in auru. Cu alte cuvente: la produsele pressei periodice nu esiste nici o reciprocitate, care se fia fostu prevediuta in conventiunea postalá. Acésta lipsa de reciprocitate este in casuri nenumarate identica cu oprirea diarieloru ce esu in Romani'a, din monarchi'a austro-ungurésca. Se pare inse, cá necum altora, dara nici chiaru editoriloru si redactoriloru din Romani'a nu le prea pasa de acea anomalia rusinatória, mai alesu dupace acuma se desdaunara cu miile (?) de lectori turci, tataru, cerchesi, bulgari, greci si gagauti din Dobrogea.

Chiaru si intre Cis- si Transilvani'a sunt óresicare divergentie, care uneori se prefacu si in chicana. Marcele austriace n'au nici-o valóre in Ungari'a. Preste acésta in tierile cislaitane se mai ia dela diarie una specie de porto, despre care ni se scrie si dela Bucovin'a, fara a'i precisa natur'a lui. Dela Vien'a vedemu numai atáta, cá post'a scrie pe adres'a „Societatiei academice Romani'a“

juna": „Weder Zustellungsgebühr entrichtet, noch abgeholt: wurde mehrmals avisirt.“ Se fia tax'a ducerei la casa?

Romania.

Pre candu lectorii nostrii esteri voru avea aceste linii sub ochii lor, in camer'a constituanta si de revisiune a Romaniei se va fi terminatu si votatu in vreunu intielesu acea cestiune fatale, care tine pe tota natiunea in asteptare si agitatie febrile mai bine de unu anu. Intielegemu aci cestiunea religiunei, concentrata inse in cestiunea jidovésca si de aci prefacuta cu totu dreptulu in cestiune de nationalitate si de existenta politica a Romaniei. Intr'aceea agitatieuna in pressa si in cluburi curge cu amaratiune si inversiunare; in-putari si incriminari reciproce cadu cá grindin'a. Este inse unu adeveratu fenomenu (aparitiune), cá tocma aceia, pe cari lumea romanésca ii cunosce de multu cá pre cei mai vinovati la invasiunea si cutropirea Moldovei prin jidovi, au curagiulu astadi cá se se dea de cei mai mari patrioti si nationalisti. Dela a. 1834 pana in a. 1849 cátu a duratu domni'a lui Michailu Sturdza, jidovii din Russi'a si din Galiti'a au avutu din tote partile intrare libera, fóra nici-o pedeca. Migratiunea s'a continuatu si sub Grigorie Ghica-voda, pana in a. 1854, candu apoi cu ocaziunea resboiului orientale au navalitu pe urm'a trupeloru russesci si apoi pe a celor austriace cu diecile de mii. Dupa inceptarea invasiunei austriace, sub asia numit'a Caimacama adeca locotenentia (Vogorides), sufletu de omu nu a ingrijitu cá se védia, ce straini si cáti au intratu in tíera, ce facu ei acolo si cum traiescu. Invasiunea s'a continuatu si sub domni'a lui Alexandru Ioanu I Cusa, si se adeverescu pe deplinu revelatiunile diarielor straine, cá cei mai multi jidovi vagabundi s'au stracuratu in Moldov'a prin dare de bani, prin mituirea functionarilor dela fruntarie, vami, carantine etc., éra apoi proprietarii ii luá sub protectiunea lorú chiaru si contra subprefectiloru, in casu candu acestora le trecea cáte odata prin minte cá se'i intrebe de unde au venitu. De alta parte inse si atáta este prea adeveratu, cá in Moldov'a totudeauna au fostu jidovi, precum arata si principele Dimitrie Cantemiru in scrierile sale; éra dupa statistic'a lui Sutiú publicata la a. 1849 in Jassi, pe atunci éra in Moldov'a preste 50 mii de jidovi. In aceea si epoca voru fi fostu si in Munteni'a cá vreo cincii mii, acestia inse parte mare evrei spanioli, cari se paru a differi de cei nemtiesci atátu dupa origine cátu si dupa caracteru, apoi si in confessiunea religiósá. Sciindu tote acestea si alte informatiuni inportante care n'au locu acilea, noi in locu de a ne sparia de list'a ministeriale cu 1074 de persóne, mai virtosu ne miramu, si ne vomu bucura vediendu, cá erorile si blastematiile din trecutu se potú corege numai cu atáta, se póte indestula si despotíc'a conditiune inpusa de cátra diplomati'a européna.

Scriseramú mai susu cuvintele de natiune si nationalitate. Ne aducemu fórté bine aminte de unele dile de inainte cu 15 si 20 de ani, pre candu barbati de statu, chiaru si ómeni literati, professori, advocati etc. isi batea jocu de romanii ardeleni si banatieni ori-candu acestia le vorbia cu entusiasmuu usitatu la ei, despre natiune si nationalitate. Pe atunci multi moldavo-romani nu pricepea, de ce tréba e nationalitatea, daca cineva cultiva patriotismulu. A trebuitu se'i ajunga acésta lovitura jidovésca dreptu in cóstele de a stang'a, pentru cá pe eruditii domni si coconi se nu'i mai audi strigandu in batjocura: „Ce natiune, ce nationalitate? Ce va se dica acestu fanaticu ardelenescu? Omú si omú! Tóta omenimea se fia o singura natiune. Cosmopoliti se fimu, daca pretindemu a trece de ómeni civilisati!“

Cu totulu altu-ceva vedemu astadi. Fostii publicisti cosmopoliti, deputati din tote partile tieiei, senatori venerabili, striga unisono: „Vai si amaru de noi, nationalitatea ne este in periculu si cu ea patri'a!“ Intru atáta s'au schimbatu in acésta privintia ideile si sentimentele ómeniloru, in cátu „Romanulu“ are tota dreptatea daca constata acésta mare prefacere in primulu seu din 18/30 Sept. a. c. in urmatorií termini demni de totu respectulu: „Intre ideile care neaperatu trebue se faca parte din capitalulu morale alu unei natiuni ce vrea se traiésca, simtimentulu nationalu trebue se ocupe locul de capetenie.

Elu este nu numai o necesitate esentiala, ci si una din conditiunile de esistencia si de prosperitate pentru o natiune.

De aceea, preocuparea contanta a nóstra si a

partidei pe care avemu onórea de a o presentá, a fostu de a inspirá, de a desvoltá si intari acestu simtimentu, de a-i dá acea consciinta de sine, care singura e in stare de a'lu face se se manifeste la trebuintia, cu taria si eficacitate.

A nutri acésta actiune nationala éra o vina si a o manifestá o crima. Nu potemu se nu ne felicitamu, vediendu cátu de departe a ajunsu natiunea nóstra in desvoltarea acestu simtimentu etc.“

— Liste nominali compuse dupa unele categorii, ale acelor evrei, cari daca voru cere, voru si castiga drepturile civili si politice in Romania, se vedu publicate. Reproducemu si noi aci categoriile sau clasele, cum si listele, cu esceptiune de cea lunga a soldatiloru gregari. Din acestea se vede, cá indigenatulu se promite numai acelor evrei, cari si-au castigatu in adeveru merite pentru patri'a romana. Aci inse trebue se observamu prea bine, cá intre acestea persóne si familii sunt mai multe, care si au proprietatile lorú de case, anume in capitale, de inainte cu 50—60 de ani, care facu comérciu hereditu dela parinti si mosii lorú in Romania, éra de libertatea religiósá perfecta s'au bucuratu totu-deauna. Acelea familii au avutu de facto, in realitate, si pana acum drepturi civili, le-au lipsitu numai cele politice, cá nu au participatu la legislatiune, la gubernarea si administratiunea publica. Dara barbatii inca pe atáta de cultivati si civilisati din poporulu romanescu de religiunea christiana gr.-orientale din Transilvani'a n'au patitu totu asia pana in a. 1848, si astadi nu stau ei multu mai reu decátu jidovii din Romania?

Tabel'a I. Israelitii, cari au servitu si serva in armata:

Oficari si medici de armata, 10.

Ostenii, cari au luat parte in campani'a din 1877/78, 202.

Ostenii aflati presenti séu in reserva, dar' cari n'au luat parte in campania, 622.

Cei cari au fostu reformati dela 1870 si pana astadi, 29.

Familiile osteniloru israeliti, cari au muritu supt drapelu, dela 1870 si pana astadi, 20.

Tabel'a II. Israelitii, cari au obtinutu diplome in tíera de universitate séu de bacalaureatu, in numeru de 44.

Tabel'a III. Israelitii, cari au obtinutu diplome in streinatate, de universitate, si cari esercita professiunea lorú in tíera, in numeru de 47.

Tabel'a IV. Israelitii, cari au facutu donatiuni statului, séu cari au infintiatu stabilimente de binefacere séu de educatiune, 2.

Tabel'a V. Israelitii, cari au stabilitu si posedu stabilimente de comérciu séu de industria, in numeru de 85.

Tabel'a VI. Israelitii, cari au scrisu si tiparitu opere in limb'a romana, in numeru de 13.

— Bucuresci 18/30 Septembre, Inaltimea Sa principele Alesandru I. Domnulu Bulgariei a sositu astadi in capital'a Romaniei. La Giurgiu I. Sa fu intempinat pe la 10 óre de cátra dn. generalu Cernatu si colonelu Pastia, éra in capitala trecédu pe la gar'a Filaretu si venindu la statiunea Cotroceni, aci fu primitu de Alteti'a sa regala Domnitorulu Romaniloru, insoçitu de d-nii ministri, de cas'a civila si militara si de auctoritatile municipale. La descinderea din trenu, principele Carolu ii strinse man'a cu cordialitate, apoi dupa ce schimbara câteva cuvinte cu ministrii si cu altii, ambii suverani punendu-se in trasura au intratu in palatulu dela Cotroceni, éra cei optu barbati bulgari, 2 civili si 6 militari condusi totu acolo de cátra dn. maresialu au luat cu totii dejunulu cu I. I. L. L.

— La scólele militare se primescu tocmai acum elevii prin depunere de examenu din clasele civili, in care voru fi invetiati pana acum. La scól'a milit. din Bucuresci au concursu 72 de tineri, dara locuri vacante in institutu sunt numai pentru 22.

ACADEMIA ROMANA.

Sessiunea extraordinaria.

Processu-verbalu Nr. 31.

Siedinti'a din 28 Iuniu st. v. 1879.

Din procesulu verbale dela 29 Iuniu st. v. scótemu numai continuarea desbaterei asupra proiectului de regulamentu, care póte interessá pe toti literatii nostri.

Art. 59. se admite fóra discussiune.

La art. 60. relativu la absentarea membriloru dela siedintiele sessiunei generale d. Maniu observa, cá proiectulu asia cum e redactatu pare a avea tendinti'a a desfiintiá art. 27 din statute. D-lui nu intielege ce consecentia ar potea avea, déca absentarea in cursu de

doué sessiuni consecutive va fi considerata cá casu gravu? Óre acésta presume escluderea membrului? Atuncea cum s'ar impacá cu principiulu odata admisu, cá membrii alesi nu potú fi esclusi?

D. Chintescu dice cá acésta cestiune a fostu ridicata cu ocaziunea discussiunei statuteloru; atuncea inse nu s'a resolutu, ci s'a reservatu pentru cá se se prevedia in regulamentu. Acuma inse vede cá regulamentul nu este mai claru.

D. Odobescu replicandu dice, cá nu crede se fia o contradicere. Regulamentulu trebuiá se preveda casuri de dificultati, care se potú presentá. D-lui aduce aminte cáte discussiuni s'au urmatu in símulu societatiei academice despre inconvenientulu nevenirei unora dintre membrii sei la lucrurile sessiuniloru anuale. Ori cátu de mari inse au fostu aceste inconveniente, societatea nici odata n'a venitu la mesur'a escluderii, pentru membrii aceia, cari numele si reputatiunea lorú i-au facutu onóre, dar' din motive diverse nu au potutu veni chiar' de diece ani trecuti. — Casurile anume nu se potú prevedea, fiindu cá potú se vina fórté diferite, dara ori cum, potú se dea motive de delibertiuni si decisiuni.

D. Maniu revenindu intréba inca odata, cá ce ar potea se se faca candu unii membri nu ar potea veni? si cum se lasa la hasard positiunea lorú?

D. Aurelianu credé cá d. Maniu se insiala. Regulamentulu trebue se preveda asemenea casuri, care potú se fia piedica lucrariloru celor mai seriósé ale Corpului. D-lui pune ipotes'a, cá maiortatea membriloru unei sectiuni se absentéda si astfelu ea nu póte face nimica. In asia casu óre nu e in dreptu plenulu Academiei, cá se ia o mesura?

D. Babesiu dice cá dispositiunea articolului nu judeca de locu statutele. Elu nu crede cá se se escluda membrulu ce ar fi in imposibilitate de a se presentá la sessiune, ci dá dreptu Academiei se delibereie asupra modalitatii, póte chiar' a modificarei statuteloru spre a nu se impedicá in lucrarile sale. Acésta necesitate nu se póte negá in astfelu de casuri; pentru acésta dar' sustine textulu articolului.

Se cere inchiderea discussiunei, dar' d. Laurianu, cerendu cuventulu si acordandui-se de adunare, sustine cá intre articolulu acesta si statute nu vede o armonia perfecta. D-lui, din convictiune, este pentru acestu articolu asia cum este formulatu; dara se teme de aplicarea lui, cá-ci nu admite cá unu articulu din regulamentu se póta desfiintiá unu articulu din statute. D-lui mai curendu preferé a reveni asupra statuteloru, care i se paru vitiósé; sau de nu, afla cá mai logicu este cá articolulu propusu de regulamentu se se stérgea.

D. Hasdeu dice cá tota discussiunea pe care o ascultá, crede cá vine din cauza cá unii din membrii nu intielegu articolulu dupa adeveratulu seu spriritu. — Nu e vorb'a de a esclude pe unu membru din símulu Academiei, ci e vorb'a, cá déca nu vine in cursu de mai multi ani si daca din caus'a absentarii sale lucrarile Academiei ar suferi, atuncea acésta se fia obiectulu unei discussiuni si decisiuni din partea Academiei.

Cerenduse inchiderea discussiunei, art. se pune la votu si maiortatea ilu admite.

La art. 61 se propune acordarea de concediuri din partea adunarii in timpulu sessiunei generale. D. Romanu observa, cá acestu articulu e inutilu si cere suprimarea lui.

D. Sionu sustine acésta pentru cuventu, cá cererea de concediu este inutila pe cátu timpu prescrie o sanctiune pentru acelu ce s'ar absentá fóra concediu.

Acésta propunere sustinuta si de d. Laurianu, se aproba si art. 62, din proiectu se face art. 61.

Articolii urmatori pana la 66 inclusivu, dupa órecari discussiuni, se adopta.

Art. 67, relativu la indemnizarea spesseloru de calatorie, dupa mai multe discussiuni si amendamente asupra aliniatelor subt liter'a A B, si C, se admite cu urmatórea redactiune:

a) Voru primi unu adaosu de diece lei pe di, cei cari locuescu la o distantia mai mica de 400 kilometre.

b) Voru primi unu adaosu de 20 lei pe di, cei cari locuescu la o distantia intre 400 si 800 km.

c) Voru primi unu adaosu de 30 lei pe di, cei cari locuescu la ori ce distantia mai pre susu de 800 kilometri.

Articolii urmatori, pana la numerulu 70 inclusivu cu care se inchieie partea a dou'a din regulamentu, se admitu fóra discussiune.

D. presiedinte propune la votulu Adunarei alegerea d-lui Emanuilu Bacaloglu, professorulu de fisica la universitatea de Bucuresci, recomandatú de sectiunea de sciintia spre a fi membru alu Academiei, aducédu aminte prescriptiunea statuteloru, cá din numerulu membriloru aflatori in siedintia, candidatulu trebue se intrunésca doué treimi.

Se procede la votarea prin bile, fiindu 18 membri presenti.

Resultatulu scrutiniului: 14 bile albe, pentru; 4 bile negre contra.

D. presiedinte proclama pe d. Emanuilu Bacaloglu de membru alu Academiei romane.

Siedinti'a se ridica la 12 óre.

Presiedinte, Ioanu Ghica.

Secretariu ad-hoc, G. Sionu.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Demetriu Ratiu, proprietariu in Turd'a si soci'a sa Mari'a Ratiu nascuta Oláh, in numele lorú si alu fiiceloru sale Nin'a maritata Campeanu, Id'a maritata Ludovicu Csato advocatu archiecesanu in Blasiu, si Victori'a maritata Ioanu Meszáros advocatu in Turda, si in numele filoru acestora cu ánim'a infranta de

dorere anuncia mórtea fiului, respective fratelui siunchiului lor

Dr. Vasiliu Ratiu,
advocatu in Turd'a,

care dupa unu morbu greu de 3 ani, adi la 2 óre diminéti'a, in etate de 38 ani isi dete sufletulu in manile Creatoriului.

Remasitiile pamentesci, bincuventandu-se dupa ritulu bisericescu gr.-cat., s'au depusu spre repausu eternu in 1 Octobree a. c. la 3 óre d. a. in cintirimulu din Turd'a.

Fia-i tierin'a usióra!

Turd'a, 29 Septembrie 1879.

— (Himen.*) Domnulu Procopiu Cuteanu doctórandu in drepturi, s'a incredintiatu in 25 Septembrie a. c. cu d-siór'a An'a Maieru, fic'a proprietariului Gavrilu Maieru din Clusiu; é' actulu cununii lor se va celebrá in 12 Octombree st. n. la 4 óre a. m. in biseric'a gr.-c. din Clusiu, la ce-i dorimu cá pasiulu inceputu se fia incununatu cu indestulare si fericire!

Bibliografia.

— Notiuni de Aritmetica practica coprindiendu: Fractiunile vulgare, decimali si numerii complexi. — sistemulu metricu cu transformarea mesuriloru noue in cele vechi si vice-versa. — Raporturi si Proportiuni: Regule de trei, de interesu, de scontu, de repartitiune si de societate (cu deslegarea problemelor prin metod'a proportiuniloru séu a comparatiunei termineloru si a reducerii la unitate). — Regul'a de amestecatura. — Numeróse exercitiu de calculu si probleme. — Lucrate conformu programei scóloru primare pentru usulu classeloru III. si IV. primare de ambe-sexe de Barbu Stefanescu, institutore publicu de class'a IV. primara in Bucuresci. — Opu autorizatu si adoptatu, cá carte didactica, in mentionatele classe primare, de on. ministru alu instructiunei publice si alu culteloru. Editiunea VI. Reveduata, corectata si inavutita.

— Discursu asupra divortiuului in aplicatiune, pronunsiatu de Ioanu Pretore, procurorele generalu alu curtii de apelu din Bucuresci urmatu de respunsulu d-lui prim-presiedinte Ad. Cantacuzen la 16 Augustu 1879, cu ocasiunea inceperii anulu judiciaru 1870/80.

*) Tramisu dela unu amicu alu sponsiloru.

Red.

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

Capitolulu X.

Urmare.

Unu corpu politicu se póte mesura in doua moduri, adeca: dupa intinderea teritoriului si dupa numerulu poporatiunei, si intre aceste doua mesuri trebe se se afie proportiunea convenabila, ce are a se da marimei Statului. Ómenii facu Statulu si pamentulu nutresce pe ómenii, raportulu deci este cá pamentulu se fia suficiente pentru nutirea locuitoriloru sei si cá se fia atáti locuitori, cáti póte nutri pamentulu. In proportiunea acésta se afia maximulu de fortia alu unui numeru datu de poporatiune: pentru cá déca terenulu este prea mare, aperarea lui devine onerósa, cultur'a nesuficienta, productulu superfluu, si acésta este caus'a cea mai de aprópe pentru resbele defensive. In casulu contrariu Statulu se afia, pentru implinirea neajunsuriloru sale, espusu la discretiunea veciniloru sei, si acésta este caus'a cea mai de aprópe a resbeleloru ofensive. Ori ce poporu, care prin positiunea sa nu are alta alternativa decâtu comerciulu séu resbelulu, este slabu de sine, elu depinde dela evenimentu si elu nu are nici odata decâtu o existenta nesigura si scurta. Elu séu subjuga si astfelu isi schimba situatiunea, séu este subjugatu si este nimicitu. Elu nu póte se'si conservedie libertatea, decâtu séu remanendu micu, séu devenindu mare.

Intre intinderea pamentului si numerulu locuitoriloru, care se corespundia, nu se póte calculá unu raportu ficu, din cauza cá se afia diferintia in calitatea pamentului, in gradele de fertilitate, in natur'a productiuniloru sale, in influinti'a climei, cátu si pentru diferintiele ce se potu observá in temperamentulu locuitoriloru, ditre cari unii consuma puçinu intr'a tíera fertila, éra alti cu multu mai multu pe unu pamentu ingratu. Preste acésta mai trebe a se luá in considerare si fecunditatea femeiloru, ceea ce póte fi favorabile poporatiunei séu nu, in conditiunile tieriei, si in fine la cantitatea ce póte sperá legislatoarele se produca prin asiedimentele sale: astfelu cá elu se nu isi basedie opiniunea sa numai pe aceea ce vede, ci si pe aceea ce prevede; a nu se margini numai la starea actuala a poporatiunei; ci si la aceea, la care va ajunge fioresce in vióriu. In fine mai

sunt inca o miie de casuri in cari accidente locale si particulare pretindu séu permitu, cá se ocupe mai multu terenu, de cum pare a fi necesariu. Astfelu se va intinde mai tare intr'o tíera muntósa, in care productiunea naturala, adeca lemnulu si pásiunile pretindu lucru mai puçinu, unde precum ne spune esperiinti'a, femeile sunt cu multu mai fecunde cá in siesu si unde unu mare teritoriu inclinatu, nu ofere decâtu o mica basa orizontala, singura pe care póte comptá vegetatiunea. Din contra, la tiermurele marii se póte restringe chiar' intre stenci si pamentu aprópe sterilu, penrtu-cá aceea pescuitulu suplínescu in mare parte productiunea pamentului, penrtu cá locuitorii trebe se traiésca mai inghesuiti, pentru cá se póta respinge pe pirati si pentru cá este cu multu mai usioru a desiértá tíer'a prin colonii, de locuitori de prisosu.

Pre langa aceste conditiuni, pentru de a formá unu poporu, mai este inca un'a de lipsa, pe care nu o póte suplini nici una alta, si fara care tóte celelalte sunt inutile si aceea este: cá se domnéscu bun'a sare si pace, pentru cá timpulu in care se formédia unu Statu seamana cu acela, candu se formédia unu batalionu, in care corpulu este mai puçinu capabilu de resistentia si fórté usioru de a fi nimicitu. Intr'o desordine absoluta ar potea resistá mai bine, decâtu in momente de fermentatiune, in cari fiacine se ocupa de interesele sale, éra nu de pericolu. Déca in astfelu de timpu criticu s'ar ivi unu resbelu, o fómete séu o seditiune, atunci Statulu este pierdutu.

Prin acestea nu se néga inse, cá in astfelu de timpuri furtunóse nu s'au stabilitu multe guberne, inse atunci tocmai acele guberne sunt cari distrugu Statulu. Usurpatorii provóca séu alegu totudeauna astfelu de momente de turburari, pentru cá favorisati de terórea publica, se faca a se primi legi destructive, pe cari poporul nu le ar fi primitu nici odata cu sange rece. Alegerea momentului de institutiuni este cea mai sigura caracteristica, prin care se distinge oper'a unui legislatoare de aceea a unui tiranu.

Oara care poporu este capabile pentru legislatiune? Acela care dejá se afia legatu prin óresicare uniune de origine, de interese séu de conventiuni si care nu au portatu inca adeveratulu jugu alu legiloru; acela, la care obiceiurile si supertitiunile inca nu sunt prea inradacinate; acela care nu se teme a fi sugrumatu prin o invasiune subita; acela, care fara de a se amestecá in afacerile veciniloru sei este in stare a resistá fiacaruia din ei, séu a se folosi de unulu pentru a respinge pe celalaltu; acela in care fiacare membru póte fi cunoscutu de toti si in care singurateculu nu i se inponu sarcini mai mari, decâtu cum nu le ar potea purtá; acelu, care se póte lipsi de tóte celelalte popóra;*) acela, care nu este nici avutu, nici seracu si si este siesi de ajunsu; in fine acela, care unesco fort'a de resistentia a unui poporu nou. Aceea ce face penibile oper'a legislatiunei nu este aceea ce are de a se introduce, ci aceea ce trebeu distrusu, si aceea ce face cá reusit'a buna se fia atátu de rara, este imposibilitatea de a aflá simplicitatea naturei unita cu trebuintele societatii. Este adeveratu, cá tóte acele conditiuni se afia cu greu adunate la unu locu. Dara de aceea se vedu si asia State puçine bine constituite.

Mai esista in Europ'a o tíera capabila de legislatiune si acésta este: insul'a Corsic'a. Curaçgiulu si constanti'a cu care acestu bravu poporu au sciutu se isi castige si se isi apere libertatea, merita cá vreunu omu intieptu se'lu invetie a si-o conservá. Am órecari presimtiri, cá intr'o di acésta insula mica va puue in mirare Europ'a intréga**)

(Va urmá).

*) Déca din doue popóra vecine, unulu nu s'ar potea lipsi de celalaltu, apoi acésta ar fi o situatiune fórté apasatóre pentru celu dintaiu sf fórté periculósa pentru celu de alu doilea. Ori ce natiune intielépta, in astfelu de casu, se va încercá a eliberá cátu mai curendu pe celalaltu, de acea dependantia. Republic'a Thascala, inchisa in imperiulu mecsicanu, au preferitu a se lipsi mai bine de sare, de cátu se o primésca dela Meccicani chiar' si gratuita. Intieptii Thascalani au vedutu curs'a ce se ascundea subt acea liberalitate. Ei si-au conservatu libertatea in acelu Statu micu, inchisu in acelu inperiu mare, au devenitu in fine instrumentulu ruinei sale. Not'a lui J. J. Rousseau.

**) Pana acuma presimtirile filosofului dela Genf nu s'au realizatu, pentru cá Corsic'a, patri'a lui Napoleonu I, fu data Franciei la anulu 1768 dupa unu resbelu de libertate cu Genu'a, ce durá peste 40 de ani. Not'a Traduc.

Post'a Red. Blasiu. Va esí in Foisióra.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 25 Septembrie

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.58	cr.
Moneta de 20 franci	„	9.33	„
Imperialu rusescu	„	9.35	„
Moneta germana de 100 marce	„	57.60	„
Sovereignu englesi	„	12.—	„
Lira tureésca	„	10.58	„
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	—	„

Concursu.

(102) 1—3

Comitetulu pentru edificarea bisericei gr.-cath. romane din comun'a Baitiu situata in Salagiu, dieces'a Gherlei, protopopiatulu Basesciloru, a decisu a o edificá prin intreprisa. Spre acestu scopu se publica concursu de licitatiune minuendo, pe **12 Octobree a. c. st. n.** in Baitiu. Intreprindietorii sunt invitati, cá pe langa depunerea de 10%, cá vadiu se se presente si cu planurile lor proprie si devisu de spese. Marimea bisericei este a se compta pentru 1500 de suflete. Baitiu la 24 Sept. 1879.

Georgiu Pap,
presiedintele comitetului.

Esaminata din partea primeloru colegii medicinale din Germani'a si concessionata din partea inaltei c. r. locotenintie din Ungari'a, pentru eminent'a sa aplicare

Pendi'a artritica

se intrebuintiá cá primulu midilocu iute si siguru vindecatoru in contra: sioldinei, reumatismulu (in estremitati si spinare), foculu viu séu orbaltulu, in contra a ori ca spasmuri de mani si pecióre si de deosebire convulsivni de vine, inflarea estremitatiloru si jungiuri.

Se afia in pachete impreuna cu avisulu de intrebuintiáre á 1 fl. 05 cr. indoitu de tari pentru suferintie grele á 2 fl. 10 cr. v. a.

Rennmitulu medicu Dr. Hufeland dice in opurile sale medicale: Existe done morburi in contra carora sciint'a medicala se pare cá au cautatu in zadaru medicamente eficace; acestea sunt: reumatismulu de capu si „podagr'a“; acelu medicamentu este afiatu prin intrebuintiarea pendiei artritice mentionata mai susu.

Plastrulu universalu parisienu

se intrebuintiá in contra tuturor raneloru, copturi si infatari, in contra deg'aturiloru la pecióre (ochi de gaina). O cuthie impreuna cu avisulu de intrebuintiáre costa 35 cr. v. a.

Nefalsificatu se afia de vendiare:

- In Sibiu la magazinulu de galanterie a. d. J. F. Schneider;
- „ Bistrit'a la d. Rudolf Fleischer;
- „ Brasiovu la farmaci'a d. Eduard Kugler;
- „ Clusiu la farmaci'a d. Johann Wolf si la Engel;
- „ Jassi la farmaci'a d. Engel, Strad'a mare, langa pórt'a Curtii;
- „ Bucuresci la farmaci'a d. Bruss;
- „ Belgradu la farmaci'a d. Dilber;
- „ Cernautiu la farmaci'a d. Alth;
- „ Suceava la farmaci'a d. Finbert.

(92) 4—6

Depositoriulu principalu de expeditiune, prelanga rabatt corespundietoru se afia in Bud'a-Pesta la d. farmacistu Jos. von Török, Königsgasse Nr. 7.

SPIRTU ARTRITICU

inventatu de Heinrich Bloch in Eger (Boemi'a), recunoscutu preste totu cá medicin'a cea mai sigura contra sioldinei si reumatismulu, aplicandu in 24 de óre si frecandu cu ea partile dureróse, sioldin'a si reumatismulu încetá cu totulu. Pretiulu unei sticlutie este de 60 cr. v. a.; tramisa cu posta la comanda, sau pe langa assignatiune 66 cr. v. a. Celoru care ilu voru luá spre vendiare in comisiune, li se dá unu rabatu corespundietoru. In tóte cetatile mai mari se deschidu depositóre. Am in posesiunea mea mai multe miie de ateste si scriSOR de multiamita pentru precelenti'a acestei medicine. Comandele se esentédia totudeauna cu întórcerea postei in modulu celu mai conscientiosu.

Heinrich Bloch in Eger (Boemi'a)

proprietariu alu medaliei de auru pentru arte si sciintia.

In calitate originala se afia: in B.-Pest'a la Josef Török, Timisióra la Ernest János, Stefanu Tárcsay si C. M. Jahner la „Regele ungurescu“, in Pojan la Feldenek Ferencz si la Soltz Reszo la „St. Marton“ in Szeghedin la Baresai Caroly, Makon Josef si Csikós N., in Zagrabia la Mittlbach Zsigmond, in Eszek la Dienes J. C., in Sibiu la Morscher W. Fr. in Brasiovu la Stenner J. la „leulu de auru“, in Clusiu la Székly Miklos si la tóte farmaciele mai mari din tíera si strainetate. (90) 8—10

Anuntiu de carti.

bros.

- Gram'a A. Dr., Elemente de istori'a bisericesca universale si particularia a Romaniloru pentru gimnasiele superióre greco-catolice si pentru alte institute mai inalte . . . —70
- Manliu J., Cursu practic si gradatu de compositiuni si de stilu pentru usulu claseloru secundarie de ambe sexe Cursulu superioru . . . 1.25
- Mesiota Dr. J. G., Geografia si istoria dupa W. Pütz. Vol. I evulu vechiu . . . 2.25
- Munteanu-Solomonu, Computulu mentale si cu cifre pentru scolele poporali dupa Dr. Fr. cav. de Moenik. Partea II . . . —30
- Popescu Nicolau, Manualu de geografia pentru clasa I gimnasiale . . . —70
- Sioimescu J. N., Mórtea lui Radu VII de la Afumati . . . broș.
- Drama in 4 acte . . . —50
- Constantinu Basarabu Brancoveanulu. Trag. in 5 acte . . . —50
- Diurpaneu ultimulu Decebalu alu Daciei. „ „ 5 „ . . . —50
- Sioimescu S. N., Virtutea militara, Poesii . . . —25
- Vlassa G., Manualu de aritmetica pentru gimnasiale inferióra dupa Dr. Fr. cav. de Moenik. Partea I pentru prim'a si a don'a clase . . . —80

Se afia de vendiare la

W. Krafft in Sibiu.

NB. La cerere se voru spedá carti singuratece si subt legatura (Kreuzband), dar' atunci pentru francare se urca pretiulu lu 10%. Sum'a acésta ni se va tramite priu assignatia postala d'odata cu comand'a.

Catalogulu celu mai nou se inparte gratis si franco ori-cui ilu-va cere.

Se primescu

(101) 2—3

douí tineri bine crescuti, cu celu mai puçinu patru clase elementarie, cá

invetiacei de negutiatoria.

In privinti'a conditiuniloru a se adressá la dn. comerciante Bucuru Popoviciu in Hatiegu.

Tipariulu lui **W. Krafft** in Sibiu.